

18. Рыбченко С. А. Формирование стратегий брендинга / С. А. Рыбченко // Экономика и управление. – 2008. – № 10. – С. 47-52.

19. Ткачук М. В. Брендинг як стратегія ринкового успіху підприємства / М. В. Тимчук / Буковинська державна фінансова академія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/29_DWS_2011/doc.htm

20. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-TV // Відомості Верховної Ради. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

21. Шульгіна Л. М. Брендинг : теорія і практика (на прикладі об'єктів комерційної нерухомості) : монографія / Л. М. Шульгіна, М. В. Лео. – Київ-Тернопіль : Астон, 2011. – 272 с.

22. American Marketing Association. Marketing Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://marketingresourcedirectory.marketing>

23. Merriam-Webster Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.m-w.com>

24. Stewart-Allen A. Working with Americans: How to Build Profitable Business Relationships / Allyson Stewart-Allen. – London, Pearson Education / Prentice Hall, 2002. – 291 p.

УДК 65.012.8 (477)

І.В. Ботьботенко
*здобувач кафедри управління
фінансово-економічною безпекою,
Університет економіки та права «КРОК»*

Методичні засади організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності

У статті розглянуто методичні засади організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності. Сформульовано організаційні заходи та процедури, виконання яких дає змогу реалізувати функції системи економічної безпеки суб'єктів аудиту.

Ключові слова: система економічної безпеки, суб'єкт аудиторської діяльності, організація системи економічної безпеки, організаційна структура, організаційне забезпечення.

И.В. Ботьботенко
*соискатель кафедры управления
финансово-экономической безопасностью,
Университет экономики и права «КРОК»*

Методические основы организации системы экономической безопасности субъектов аудиторской деятельности

В статье рассмотрены методические основы организации экономической безопасности субъектов аудиторской деятельности. Определены организационные мероприятия и процедуры, осуществление которых позволяет реализовать функции системы экономической безопасности субъектов аудита.

Ключевые слова: система экономической безопасности, субъект аудиторской

деятельности, организация системы экономической безопасности, организационная структура, организационное обеспечение.

I.V. Bolbotenko
External PhD Student of Financial and Economic
Security Management Department,
«KROK» University

Methodological principles of the audit entities economic security organization

The article deals with the methodological principles of the audit entities economic security system organization. The arrangements and procedures which allow to implement the function of the system of the audit entities economic security were formulated.

Keywords: system of economic security, audit entity, organization of economic security, organizational structure, organizational support.

Постановка проблеми

Рівень економічної безпеки будь-якого суб'єкта господарювання залежить від того, наскільки ефективно управлінський персонал здатний уникати можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища. При цьому надійний захист економічної безпеки господарюючого суб'єкта можливий лише за умови комплексного й системного підходу до організації власної системи економічної безпеки, дієвість якої залежить, передусім, від конкретних адекватних загрозам дій і заходів з боку керуючого персоналу. Також не менш важливим є розуміння кожним із працівників важливості гарантування безпеки бізнесу. Розроблення ефективних запобіжних заходів щодо протидії негативним чинникам екзогенного та ендогенного впливів не може спиратися лише на інтуїтивні припущення та суб'єктивні оцінки. Організація дієвої та ефективної системи економічної безпеки вимагає відповідного теоретичного та методичного обґрунтування. Тому важливого значення набуває проблема розроблення методики організації системи економічної безпеки, яка враховувала б індивідуальні риси системи економічної безпеки господарюючого суб'єкта з огляду на його структурні, організаційні, функціональні особливості та специфіку здійснюваних ним бізнес-процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика методики організації системи економічної безпеки суб'єктів господарювання порушується в працях таких науковців, як В. Франчук [1], Д. Зеркалов [2], Т. Слободяник [3], О. Коробчинський [4], Б. Андрушків, О. Руда [5], З. Якубович [6], С. Філіпова, О. Дашковський [7]. Тривають дискусії щодо необхідної кількості організаційних рівнів, виділення окремих етапів організації системи економічної безпеки, їх місця та ролі в створенні надійної системи захисту суб'єкта господарювання. На думку колективу авторів під керівництвом В. Ортинського [8, с. 85], організація системи економічної безпеки суб'єкта господарювання повинна мати чотири рівні, а саме: адміністративний, оперативний, технічний і режимно-пропускний. При цьому автори наголошують, що найбільше значення у справі забезпечення економічної безпеки мають первинні економіко-правові та організаційні заходи, що забезпечують фундамент, основу системи безпеки, на відміну від вторинних – технічних, фізичних тощо [8,

с. 87]. Дослідник О. Коробчинський викладає власне бачення методики організації системи економічної безпеки, яка включає сім етапів і передбачає здійснення постійного контролю (під час і після реалізації кожного етапу), коригування й удосконалення напрямів формування системи безпеки [4, с. 44]. Спільним у поглядах фахівців на цю проблематику є визнання положення, що система економічної безпеки кожного окремого підприємства є унікальною, хоча й існують певні загальні характеристики структурно-системної побудови процесу її організації та розвитку.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Аналіз літературних джерел засвідчує наявність двох основних підходів до розуміння поняття «організація системи економічної безпеки суб'єкта господарювання». Згідно з першим організація системи економічної безпеки господарюючого суб'єкта розглядається як певний управлінський процес, тобто об'єктивно зумовлена послідовність дій із забезпечення економічної безпеки. За другого підходу, організація системи економічної безпеки суб'єкта господарювання сприймається як окрема функція управління системою економічної безпеки, призначення якої полягає в забезпеченні підтримки стану системи економічної безпеки в режимі оптимального функціонування. Залежно від обраного підходу формулюються й методичні підходи до організації системи економічної безпеки суб'єкта господарювання.

На сьогодні проблема методики організації системи економічної безпеки суб'єкта господарювання перебуває на стадії розроблення та не є остаточно розв'язаною. Складність проблеми зумовлена не лише недостатнім розвитком теоретичної бази та недостатньою увагою з боку управлінського персоналу, а й її багатогранністю та унікальністю системи економічної безпеки кожного окремого господарюючого суб'єкта.

Формулювання цілей статті

Метою статті є визначення методичних засад організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності.

Для досягнення поставленої мети вирішували такі завдання:

- з'ясувати поняття «організація системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності»;
- визначити етапи організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиту;
- сформулювати комплекс організаційних заходів і процедур, спрямованих на реалізацію функцій системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження

Поняття «організація» (від франц. – organization, від лат. – organizo – впорядковує) означає впорядкованість, створення «стрункого ладу» [9]. За класичного підходу до організації діяльності підприємства поняття «організація» охоплює такі взаємопов'язані елементи, як:

- мета та завдання;
- групування завдань для визначення видів робіт, у т.ч. у відповідних підрозділах, згідно з метою організації;
- делегування повноважень, розподіл відповідальності й визначення кількості рівнів у ієрархії управління;
- створення організаційного клімату, що спонукає працівників активно працювати для досягнення мети організації;

- проектування системи комунікацій, яка здатна забезпечити прийняття ефективних рішень, їхнього контролю та координації;
- побудова єдиної організаційної системи, що забезпечує внутрішнє узгодження всіх елементів організації, адаптацію до змін зовнішнього середовища [10, с. 26-27].

Під час розгляду поняття «організація системи економічної безпеки суб'єкта аудиту» керуємося, насамперед, загальним системним і комплексним підходом. За системного підходу організація системи економічної безпеки суб'єкта аудиту ґрунтується на основі політики у сфері безпеки, спрямованої на стійкий розвиток самого суб'єкта аудиту та задоволення інтересів його стейкхолдерів. При цьому організація заходів із забезпечення безпеки розуміється не як технічна функція, а як системний процес, що охоплює всю організаційну структуру суб'єкта аудиту. За комплексного підходу припускається включення в систему економічної безпеки всіх корпоративних ресурсів суб'єкта господарювання, а також потенціалу зовнішніх взаємодіючих державних і недержавних організацій [11, с. 318]. Це положення є важливим з огляду на широку мережу взаємозв'язків суб'єкта аудиту із суб'єктами зовнішнього оточення, отже, комплексна протидія загрозам є можливою лише на основі інтеграції власних ресурсів і ресурсів зацікавлених сторін.

З урахуванням означеного, під організацією системи економічної безпеки суб'єкта аудиту розуміємо сукупність заходів організаційно-правового та організаційно-економічного характеру, що передбачає визначення основних завдань, методів, інструментів, засобів, об'єктів і суб'єктів економічної безпеки, а також створення нормативного та інформаційного забезпечення для комплексної протидії загрозам з метою забезпечення стійкої реалізації економічних інтересів суб'єкта аудиторської діяльності. Процес організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиту включає цілеспрямовані дії з формування організаційної структури та створення організаційного забезпечення системи економічної безпеки (рис.).

Організаційна структура визначає склад, взаємозв'язки та підпорядкованість суб'єктів безпеки з огляду на їх функції щодо захисту безпеки, можливість реалізації функцій згідно з установленими повноваженнями та відповідальність за виконання конкретних функціональних завдань. Головними чинниками, що визначають організаційну структуру системи економічної безпеки суб'єкта аудиту, є: розмір аудиторської компанії за кількістю працюючих та обсягом наданих аудиторських послуг, професійно-кваліфікаційний рівень працівників – аудиторів, позиція аудиторської компанії на ринку аудиторських послуг, стиль керівництва (менеджменту) аудиторської компанії, погляди власників (керівників) на необхідність організації системи економічної безпеки, досягнутий рівень економічної безпеки суб'єкта аудиту. З огляду на це можна виділити два підходи до формування організаційної структури системи економічної безпеки суб'єкта аудиту: без створення спеціального підрозділу та зі створенням спеціального підрозділу (служби безпеки). Вирішення цього питання залежить, передусім, від розміру аудиторської компанії та обсягу її фінансово-економічної діяльності.

За даними Аудиторської палати України, станом на початок 2013 р. 32,13% загальної кількості вітчизняних суб'єктів аудиту отримувала доходи від 10,1 до 100, 0 тис. грн. за рік, охоплюючи при цьому лише 1,67% ринку наданих аудиторських послуг. Лише 9 компаній (0,39%) мали дохід, що перевищує 10 000 тис. грн. за рік, займаючи при цьому 53,62% ринку аудиторських послуг [12]. Отже,

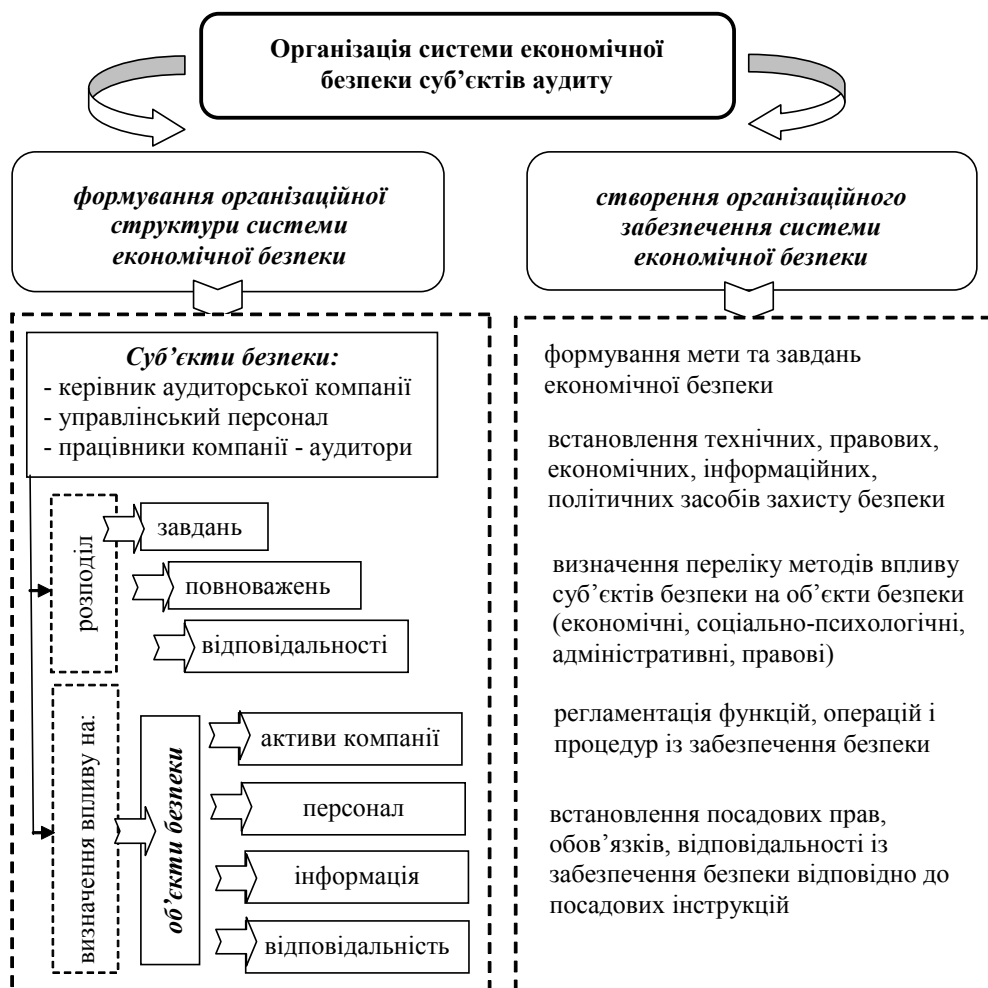

Рис. Схема організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності

Джерело: розроблено автором

переважна більшість вітчизняних суб'єктів аудиту належить до суб'єктів малого підприємництва, і лише окремі одиничні аудиторські компанії мають статус середніх або великих суб'єктів підприємництва. Виходячи з цього, створення окремої служби безпеки для більшості вітчизняних аудиторських компаній є не можливим. За таких умов функції захисту безпеки повинні бути органічно вплетені до функціональних обов'язків кожного співробітника аудиторської фірми в рамках виконуваних ними професійних обов'язків. Розподіл завдань, повноважень і відповідальності між керівником, управлінським персоналом та аудиторами повинен підпорядковуватися чітко визначеним стратегічним цілям із забезпечення безпеки та бути жорстко регламентованим згідно з посадовими інструкціями та внутрішніми стандартами аудиторської фірми. Для цього аудиторська компанія повинна створити відповідне організаційне забезпечення системи економічної безпеки, а саме: сформулювати цілі та завдання, встановити засоби захисту безпеки та методи впливу суб'єктів безпеки на об'єкти безпеки, регламентувати функції та процедури із забезпечення безпеки.

Цілі системи економічної безпеки суб'єкта аудиту зумовлені, насамперед,

його місією, а також стратегією розвитку аудиторської фірми, розробленою для її досягнення. Вони спрямовані на прогнозування, виявлення та попередження небезпек і загроз, активну протидію негативним впливам, локалізацію та усунення негативних наслідків загроз у разі їх реалізації. Досягти вказаних цілей можна лише на основі вирішення комплексу завдань, найбільш вагомих із яких є:

- виявлення реальних загроз і прогнозування потенційних небезпек;
- розроблення заходів щодо попередження, послаблення загроз або ліквідації негативних наслідків їх дії;
- формування необхідних ресурсів і підготовка заходів, необхідних для забезпечення економічної безпеки суб'єкта аудиту;
- організація взаємодії між суб'єктами безпеки.

Зрозуміло, що перелік конкретних завдань з організації системи економічної безпеки окремої аудиторської фірми визначається специфікою її діяльності, може бути більшим або меншим, але він завжди повинен бути достатнім і ґрунтованим.

Процес організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиту обумовлюється наявними прямими та зворотними зв'язками між суб'єктами аудиту (керуюча підсистема) та функціональними складовими економічної безпеки (керована підсистема), що здійснюються на основі певних взаємопов'язаних способів і прийомів, сукупність яких становить методіку організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиту.

Методика організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності включає такі етапи:

- 1) виявлення загроз економічній безпеці суб'єктів аудиту;
- 2) перевірка наявних засобів із захисту безпеки та аналіз їх відповідності виявленим загрозам;
- 3) формування необхідних корпоративних ресурсів (капіталу, персоналу, прав, інформації, технологій аудиту);
- 4) стратегічне прогнозування та планування економічної безпеки суб'єкта аудиту за функціональними складовими;
- 5) тактичне планування економічної безпеки суб'єкта аудиту за функціональними складовими;
- 6) регламентація організаційних процедур і операцій, здійснюваних менеджерами та аудиторами в ході надання аудиторських послуг;
- 7) розроблення локальної нормативно-правової бази (внутрішніх стандартів) з метою впорядкування функцій із забезпечення економічної безпеки між суб'єктами безпеки аудиторської компанії;
- 8) функціональний аналіз рівня економічної безпеки суб'єкта аудиту;
- 9) загальна оцінка досягнутого рівня економічної безпеки суб'єкта аудиту.

Життєздатність суб'єкта аудиту, його спроможність протидіяти загрозам залежить від того, наскільки ефективно реалізуються функції системи економічної безпеки. На основі системного та функціонального аналізу процесу забезпечення економічної безпеки автором сформульовано комплекс організаційних заходів і процедур, спрямованих на реалізацію функцій системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності (табл.).

Реалізація загальних функцій системи економічної безпеки суб'єктів аудиту виконується через відповідні видові функції економічної безпеки, до яких належить: технічний захист інформації, юридичний захист, аналітично-пошукова діяльність, страхування, охорона праці, внутрішній контроль якості аудиторських

Організаційні заходи, спрямовані на реалізацію функцій системи економічної безпеки (СЕБ) суб'єктів аудиторської діяльності

Функції		Організаційні заходи та процедури, спрямовані на реалізацію функцій СЕБ суб'єктів аудиторської діяльності
загальні	видові	
Інформаційно-оперативна	технічний захист інформації	- встановлення критеріїв конфіденційності інформації та інформації з обмеженим доступом; - визначення кола посадових осіб, що мають право доступу до конфіденційної інформації; - визначення режиму доступу до інформації; - встановлення переліку інформаційних джерел, дозволених до використання; - встановлення переліку технічних засобів захисту інформації
	юридичний захист	- моніторинг та аналіз норм чинного законодавства з питань регулювання діяльності суб'єктів аудиту; - створення нормативно-правової бази щодо режиму роботи з певними видами інформації та відповідальності співробітників за її розголошення
	аналітично-пошукова діяльність	- моніторинг та аналіз потенційних і реальних загроз; - документування протиправних дій, спрямованих на завдання шкоди інтересам суб'єкта аудиту
Попереджувально-профілактична	технічний захист інформації	- встановлення переліку інформаційних джерел, дозволених до використання під час надання аудиторських послуг; - встановлення переліку технічних засобів захисту інформації; - регламентація документообігу як робочих документів аудитора, так і загальної документації за результатами діяльності аудиторської фірми
	юридичний захист	створення внутрішніх нормативно-правових документів з питань: - правил дотримання співробітниками техніки безпеки; - охорони матеріальних цінностей; - захисту майнових прав та інтелектуальної власності; - відповідальності замовників за порушення договірних умов; - відповідальності аудиторів за порушення норм професійної етики
	охорона праці	- дотримання законодавчо встановлених норм з охорони праці, зокрема, щодо календарного режиму роботи, мінімального рівня оплати праці, гарантування норм соціального захисту; - культурні та просвітницькі заходи, спрямовані на формування у співробітників почуття причетності до успіхів компанії
	внутрішній контроль якості аудиторських послуг	- забезпечення незалежності аудитора під час надання аудиторських послуг; - суворе дотримання аудитором норм професійної етики та стандартів аудиту; - постійне підвищення кваліфікаційного рівня персоналу
Ліквідаційно-відновлювальна	технічний захист інформації	- перегляд режиму доступу до інформації та критеріїв визнання її конфіденційності; - зміна регламентів документообігу та порядку формування аудиторського досьє; - підвищення технічного рівня систем захисту інформації
	юридичний захист	- відстоювання інтересів суб'єкта аудиту в регуляторних органах і судових інстанціях; - сприяння притягненню до відповідальності винних осіб
	страхування	відшкодування витрат страховою компанією внаслідок непрофесійних дій чи бездіяльності аудитора під час надання аудиторських послуг

Джерело: сформульовано автором на підставі [1, с. 136 -196]

послуг. При здійсненні в необхідному обсязі зазначених дій можна досягти належного рівня економічної безпеки суб'єкта аудиторської діяльності та запобігти окремим кризовим ситуаціям.

Висновки

Таким чином, виходячи із загального системного та комплексного підходу визначено методичні засади організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності. Під час організації системи економічної безпеки суб'єкта аудиту необхідно виконати певні цілеспрямовані дії з формування організаційної структури та створення відповідного організаційного забезпечення. Запропонована методика організації системи економічної безпеки спрямована на організацію та підтримку наявних прямих і зворотних зв'язків між суб'єктами аудиту (керуюча підсистема) та функціональними складовими економічної безпеки (керована підсистема). Виконання сформульованого комплексу організаційних заходів і процедур, дає змогу в цілому реалізувати функції системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності. У подальшому слід дослідити організаційні аспекти функціонування системи економічної безпеки суб'єктів аудиту в таких режимах, як повсякденний, підвищеної готовності та надзвичайного стану.

Література

1. Франчук В. І. Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки : монографія / В. І. Франчук. – Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. – 440 с.
2. Зеркалов Д. В. Экономическая безопасность [Электронный ресурс] : Монография. – Электрон. данные / Д. В. Зеркалов. – К. : Основа, 2011. – 587 с.
3. Слободяник Т. М. Запровадження комплексної системи економічної безпеки та оцінка її ефективності на сучасному підприємстві / Т. М. Слободяник // Економічний простір. – 2008. – № 12/2. – С. 22-27.
4. Коробчинський О. Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства / О. Л. Коробчинський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 4 (94). – С. 41-45.
5. Андрушків Б. Науково-методичні засади побудови ефективної системи економічної безпеки на машинобудівному підприємстві / Б. Андрушків, О. Руда // Галицький економічний вісник. – 2013. – № 1 (40). – С. 153-159.
6. Якубович З. Формування системи економічної безпеки машинобудівного підприємства / З. Якубович // Вісник ТНЕУ. – 2010. – № 1. – С. 81-86.
7. Філіпова С. В. Система формування і забезпечення економічної безпеки підприємства / С. В. Філіпова, О. С. Дашковський // Економіка : реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – № 2 (3). – С. 17-21.
8. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Оргинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.
9. Організація // Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>
10. Оробчук М. Г. Організація і планування діяльності підприємства : навч. посібник / М. Г. Оробчук, Б. М. Максимів, О. М. Марченко. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 335 с.
11. Захаров О. І. Комплексність економічної безпеки підприємства та впливи зовнішнього середовища / О. І. Захаров. – Ефективність управління в процесі реформування : макро- та мікроекономічний аспекти : Колективна монографія / За наук. ред. проф. Радіонової І. Ф. – К. : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2012. – 364 с.
12. Узагальнена інформація про стан аудиторської діяльності в Україні // Аудиторська палата України : [сайт] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://apu.com.ua>